

# DE REFORMATIE

## WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 109:3

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Drs J. van Andel, s-Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; Dr K. Fernhout, Vroeland; Prof. Dr F. W. Grosholte, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Koizer, De Steeg; Dr B. A. Kuipers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, s-Gravenhage; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Landheer, Amsterdam; Dr S. O. Los, s-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr J. Thijss, Meppel; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Dr D. H. Th. Vollenhoven, s-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielinga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, s-Gravenhage.

Adres der Redactie:  
Prof. Dr V. HEPP, Van Broomstraat 14, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:  
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goss  
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling  
Voor 4 Buitenland en Ned-Indië f7.50 per jaar.  
Advertentiën: 25 ct p. regel — Losse nummers f0.15.

### UIT DE SCHRIFT.

#### Gedenk mijner...

En hij zeide tot Jezus: Heer, gedenk mijner,  
als gij in uw koninkrijk zult gekomen zijn.  
Lucas 23:42.

In den hof der kruiden voegen zich tusschen wie ervan  
genieten, ook zij, die gij eruit bereiden willen.

Ook uit den rijkdom der Schrift hebben zoo de men-  
schen, waar zij honger heeft verborgen, gij willen zuigen.  
Zij hebben het ook gewild uit het verhaal van den  
moordenaar aan het kruis.

En zij willen het nog.

Die den dienst der gehoorzame daad hun God met  
schijn van recht hebben willen weigeren, die hebben  
gezegd: deze moordenaar heeft zijn toevlucht tot Chris-  
tus genomen in het laatst van zijn leven; zoo kan dan  
ook nu nog, wie de oogen sluit, tot God vluchten; en  
wat zouden al die geboden voor wie „vergezelschap is  
met de levenden“?

Zoo hebben zij den moordenaar van zijn vreeselijk  
kruis afgeleid, en hem als model genomen voor het  
ornament van de rustbank der antinomianische traag-  
heid en onwilligheid.

Maar nu is het de tijd van de antinomianen in het  
rijk der gedachte. Er zijn er, die hun God, wederom  
met schijn van recht, den dienst der gehoorzame gedachte  
willen weigeren. En zij spreken: die moordenaar heeft  
zich het paradijs hooren ontsluiten, en zie, hij kende  
toch maar geen formuleren van eenigheid; en hij had  
zijn hersenen niet stomp gemaakt op dogma en belijden-  
nis, op leer en leerbegrip. Wat zouden dan al die leer-  
stellingen voor wie den bruidsdag der liefde Gods viert?  
Wie het leven en zijn eenheid grijpt, die acht de edicten  
van de belijdenis-makende gemeente maar ontheiliging  
en schennis. En in een warme opwelling van extase of  
van ontwording (God weet het) buigen ze zich tot den  
moordenaar over, die hun immers in het aangezicht niet  
weerspreken kan, en zeggen: wij willen uw broeders  
zijn; uw broeders in de machteloosheid, uw broeders  
in het niet-begrijpen, in het alleen maar voelen en hidden  
en versterken onder het oog van Jezus.

Nu moge God hun vergeven; want zij weten niet wat  
zij doen.

Waarlijk, zij weten het niet.

Zijn zij, die zoo spreken, niet juist dikwijls onder de  
mensen, die geen tien woorden kunnen zeggen, zon-  
der dat het woord „spanning“ hun over de lippen komt?  
Hooft ge hen, dan moet ge hen zien, altijd gespannen.  
Hunner is de „levensspanning“, naar hun zelf-getuigenis.

Maar uit hun mond mogen zij worden geoordeeld.  
Want wie van „levens-spanning“ geen pasmuut maakt,  
die mag tot hen zeggen: hulpen gij, wat gij verkondigt,  
ook *gevoelt* in uw hart, dan is voor u elke dag even cri-  
tiek, als deze laatste dag van den moordenaar. Was hij  
in een crisis? Maar wie van levensspanning spreekt, die  
leeft elk moment als in de crisis. Was daar bij den  
moordenaar de spreuk: nu of nooit? Maar wie van God  
gejaagd is, en ge-spannen, die zegt het *vandaag* ook, die  
zegt het „nu“. Gespannen geesten zijn als de moorde-  
naar: zij leven altijd onder het besef van: nu of nooit;  
alles of niets; het is hun altijd „nood“. Elk woord Gods  
is hun een ultimatum. En de „uiterste noodzaak“, — och  
ze zijn er altijd in, ze wandelen er mee naar het graf.  
Ze zijn altijd als de moordenaar: Heer, ik lig op mijn  
uiterste, en gij, Heere, hoelang?

Dus weten zij, die van „levens-spanning“ zich exem-  
pelen belijden, dus weten zij niet, wat zij doen, als zij  
den moordenaar gebruiken voor hun leer van dogma-  
tisch indifferentisme, van verhoerlijking van het leven  
met terzijdestelling van den ijver Gods in de leere.

Want die moordenaar, deze man der uiterste nood-  
zaak, hij heeft *precies evenveel aangenomen, als hij maar  
even torsen kon*. Hij heeft aangenomen, ook niet zijn  
verbloedende hersenen, ook met zijn tegen den nevel  
vechtdend verstand, *juist zoveel als hij dragen kon*,  
dragen kon van de waarheid, de ook verstandelijk aan  
te nemen waarheid omtrent Jezus Christus.

Hij spreekt van een koninkrijk; en Jezus komt in dat

### BEHOEFTE AAN GEZAG.

#### III.

Dat in de ziel van den modernen mensch weer zekere  
behoefte aan gezag begint wakker te worden, is merk-  
baar uit meer dan een verschijnsel. Ik zou hier onder  
anderen kunnen wijzen op den suggestieven invloed,  
die er uitgaat van een figuur als Mussolini. Er is iets  
fascineerends in het fascisme. Napoleon is een klassiek  
bewijs ervan, hoe een volk na een tijd van anarchie ten  
laatste weer gaat hunkeren naar een vaste hand, die het  
regeert. Wie let op de machteloosheid van landen als  
Engeland, Duitschland en Frankrijk tegenover de groote  
vraagstukken, waarvoor de wereld zich geplaatst ziet,  
slaakt onwillekeurig wel eens de verzuchting, dat er een  
man mocht opstaan, die orde in den chaos bracht en  
die, om het maar heel eenvoudig te zeggen, van op-  
schieten wist.

Men versta mij wel: ik voer hier geen pleidooi voor  
de beginselen van het fascisme, dat de bron van het  
gezag niet zoekt in de souvereiniteit van God, maar  
gegrond is op louter menselijke willekeur. Ik bedoel  
 slechts er de aandacht op te vestigen als een bewijs,  
hoe de autoriteitsgedachte in sonnige kringen, zij het  
dan ook noodgedwongen, weer veld wint.

Eenigszins op dezelfde lijn ligt trouwens meer dan  
een overgang uit het Protestantisme tot de Roomsche  
kerk. Wij moeten voorzichtig zijn met aan dergelijke  
„bekeerungen“ al te groote betekenis te hechten alsof  
zij symptomen waren van een wijd vertakte beweging  
in de richting van Rome. Meestal is zulk een overgang  
resultaat van een samenwerking van factoren en om-  
standigheden. Maar toch geeft een terugkeer tot het  
pansdom als b.v. van Frederik van Eeden te denken.  
Het is een opmerkelijke teeken des tijds, dat een man  
als deze dichter-wijzegeer, die het moderne leven door  
en door kent en het tot op den bodem heeft gepeild,  
toekens- en peinzensmoede zijn toevlucht heeft gezocht  
in een kerkelijke gemeenschap, waar het blind geloof  
zich onvoorwaardelijk onderwerpt aan het „Roma  
locuta, causa finita“ en waar het gezag van den pries-  
ter nagenoeg onbeperkt heerscht over het geweten van  
den leek. Er schuilt in het Roomsche systeem een fas-  
cistische tendenz en misschien is het wel mee hieruit te  
verklaren, dat het fascisme juist in Italië zoo gemakke-  
lijk heeft kunnen wortel schieten.

Maar er zijn, behalve bovengenoemde, nog andere  
en zeker niet minder betekenisvolle aanduidingen, dat  
de behoefte aan gezag, bijzonder ook in meer geestelijk  
opzicht, veld wint. Ik denk hier aan klanken die den  
laatsten tijd uit de Duitse theologische wereld tot ons  
overwaaien en die niet onduidelijk schijnen te verstaan  
te geven, dat het van zichzelf oververzadigde sub-  
jectivisme nolens volens weer een steunpunt gaat  
zoeken in objectieve normen.

Dat een dergelijke geestesstemming zich ook binnen  
onze eigen grenzen baan breekt, valt onder meer op te  
maken uit de orthodoxe actie, die juist dezer dagen  
onder de Doopsgezinden in gang is. De bekende Giet-  
hoornse predikant Hylkema, Voorzitter en leider van  
de Doopsgezinde Gemeentedagvereening, een man van  
gezag in zijn kring, kondigde eenigen tijd geleden in zijn  
gemeentebled „Ons Krantje“ aan, dat hij voor zijn ge-  
meente een openbare voordracht zou houden over de  
vraag: „Is de moderne godsdienstigheid der laatste  
jaren tot opbouw of afbraak onzer gemeente geweest?  
Hebben wij er genoeg aan in leven en sterven?“

Tevens drukte hij in dat blaadje de stellingen af, die  
hij van plan was te verdedigen en deze stellingen zijn  
in meer dan één opzicht, als uiting van het moderne  
geestesleven hoogst merkwaardig. Hylkema houdt daar-  
in vol, dat het modernisme als reactie tegenover tra-

ditioneel aangenomen leer en kerkelijke sleur en doode  
gewoonten den ernst en de waarachtigheid en het per-  
soonlijke van den godsdienst naar voren heeft gebracht.  
Over deze stelling zal de gereformeerde zeker met den  
Giethoornschen prediker nog wel eens van gedachten  
willen wisselen. Men schijnt in moderne kringen nu  
eenmaal er volslagen blind voor te zijn, dat de gerefor-  
meerde belijdenis juist hoogen ernst maakt met het ge-  
loof als daad van persoonlijke toeëigening van het heil  
in Christus. Doch dit nu daargelaten — wat Hylkema  
dan laat volgen, kan bijna letterlijk door ons worden  
overgenomen. „Door de verwerping van Gods open-  
baring en van Zijn zaligmakend verlossingswerk in  
Jezus Christus (ik citeer hier woordelijk) heeft de mo-  
derne richting de gemeente en het godsdienstig leven  
willen opbouwen buiten het ééne fundament, dat ge-  
legd is (1 Cor. 3:11). De waarde van het godsdienstig  
leven bij de modernen mag niet worden onderschat, doch  
het kan worden vergeleken met de bloem van het Chris-  
tendom, die van den wortel is afgesneden.“ In plaats  
van Jezus Christus als onmisbaar fundament der ge-  
meente wilde de moderne richting het eigen geweten en  
Gods openbaring daarin tot grondslag nemen. Het ge-  
weten is zoo dikwerf door zonde en bekrompenheid ver-  
duisterd en Gods openbaring in onze eigen ziel is al even  
beperkt als onze persoonlijkheid en haar heiligheid, dat  
het armoede is daarop te bouwen in plaats van op de vol-  
maakte openbaring in Jezus Christus. „Nur mit ein  
bischen andern Worten“ zouden dergelijke stellingen  
op een gereformeerde predikantenconferentie algemeen  
hartelijke instemming vinden.

Hylkema wijst er dan verder op, dat de moderne  
Bijbelcritiek den Bijbel wetenschappelijk heeft willen be-  
critiseeren, maar dat deze critiek van geen waarde is,  
wanneer ze het werk is van menschen, die geheel niet  
kennen het godsdienstig leven dat beschreven wordt. De  
moderne richting heeft dan ook praktisch de gemeente  
van den Bijbel als dagelijksche spijs beroofd en van  
Jezus Christus als haar Heer en Zaligmaker. Nieuw is  
dit alles voor ons zeker niet, maar belangwekkend is het  
in hooge mate, omdat dit alles *van die zijde* wordt ge-  
zegd. Het levenswerk van mannen als Kuiper en Ba-  
vinck, die tegen elk insluipsel van het modernisme angst-  
vallig hebben gewaakt, wordt hier wel schitterend ge-  
rechtvaardigd. En dat onze kerken ook thans nog op  
haar hoede zijn tegen alles wat ook maar van verre in  
die richting wijst of ons op dit hellend vlak zou kunnen  
brengen, is een zegen, waarvoor wij onzen God wel op  
de knieën mogen danken. De slotsom waaromt Hylkema  
dan eindelijk komt is deze, dat hij wijst op de nood-  
zakelijkheid ook voor de Doopsgezinde gemeenten om  
weer meer het *positieve Christendom* naar voren te  
brengen. De Gasparin heeft eens in een preek, waarin  
hij de groote gevaren van een eenzijdig gevoelschristen-  
dom teekende, gezegd: „le sentiment tuera le sentiment“.  
Met een kleine wijziging zouden wij, met het oog op de  
innerlijke onhoudbaarheid van het subjectivisme insge-  
lijks kunnen zeggen: „le sujet tuera le sujet“. Wat er  
van deze orthodoxe beweging onder de Doopsgezinden  
worden zal, valt nog moeilijk te zeggen. De kerkelijke  
redacteur van „Het Handelsblad“, waaraan ik boven-  
staande stellingen van Hylkema ontleende, sprak reeds  
de vrees uit, dat zij „als een splijtzwaam zou kunnen  
werken in de Doopsgezinde Broederschap“ en er „het  
onheil ontketen“, waarvoor deze Broederschap in dezen  
chaotischen tijd van verwarring en verwording is be-  
waard gebleven, van den leer- en richtingstrijd. Zij zal  
„de Doopsgezinden helpen aan quaesties-Geelkerken“.

Wij zien deze dingen anders. Zulke uitspraken uit  
een mond van iemand als Hylkema ontroeren. Ze zijn  
als de kreet van een ziel, die haar houvast heeft ver-  
loren. Ze zijn als de taal van een hart, dat, moe van het  
slingeren op de golven van het subjectivisme, vluchten  
wil naar de rots der eeuwen. De rots van het gezag van  
het evangelie van Jezus Christus, zooals dit door de  
belijdenis der kerk wordt uitgedragen in de wereld. Meer  
dan wij misschien denken, ziet de ziel van den modernen  
mensch verlangend uit naar den steun van geestelijk  
gezag.

T. FERWERDA.

1) Ik cursiveer. E.